

Zbigniew Kurcz

Uniwersytet Wrocławski

Wojna na Ukrainie w świetle sondaży CBOS

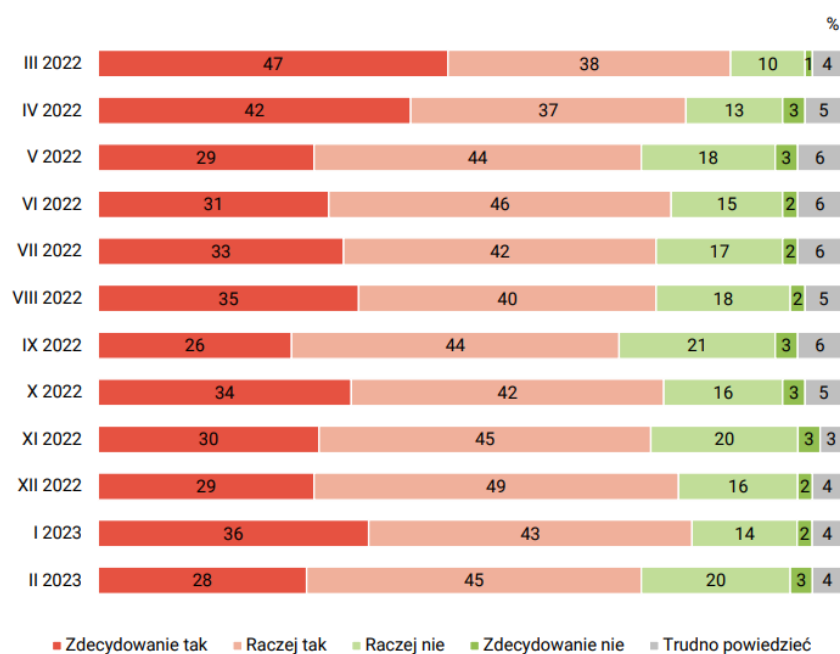
Referat został przygotowany na podstawie cyklicznych sondaży CBOS poświęconych konsekwencjom wojny na Ukrainie. Kwestionariusz realizowanych co miesiąc badań zawiera powtarzające się pytania w sprawie konsekwencji wojny - dotyczą one zagrożenia dla Polski i stosunku do uchodźców z Ukrainy oraz pytania wywołane rozwojem sytuacji na froncie z uwzględnieniem międzynarodowych kontekstów. Taki stan rzeczy odzwierciedlają tytuły komunikatów. Pierwszy z nich brzmiał wprost „Polacy wobec inwazji na Ukrainę” wśród kolejnych można wskazać bardzo podobne - „Polacy wobec wojny na Ukrainie” czy „Polacy w obliczu wojny na Ukrainie”, ale też sięgające nowych kontekstów - „Polacy o wojnie na Ukrainie i Rosjanach”, „Polacy o wojnie na Ukrainie i zagrożeniu bronią jądrową”, „Polacy o wojnie na Ukrainie i zaangażowaniu NATO”, a także do prowadzonego od 30 lat sondażu „Stosunek Polaków do innych narodów”.

Komunikaty z Badań

- Polacy wobec inwazji na Ukrainę, marzec 2022
- Polacy o wsparciu dla walczącej Ukrainy, kwiecień 2022
- Polacy wobec wojny na Ukrainie, maj 2022
- Polacy w obliczu wojny na Ukrainie, czerwiec 2022
- Polacy wobec wojny na Ukrainie i ukraińskich uchodźców, sierpień 2022
- Polacy o wojnie na Ukrainie, wrzesień 2022
- Polacy o wojnie na Ukrainie i zagrożeniu Bronią jądrową, październik 2022
- Polacy o wojnie na Ukrainie i pomocy dla uchodźców, listopad 2022
- Polacy o wojnie na Ukrainie i zaangażowaniu NATO, grudzień 2022
- Polacy wobec wojny na Ukrainie i ukraińskich uchodźców, styczeń 2023
- Rok pod znakiem wojny – wydarzenie roku 2022 w Polsce i na świecie, luty 2023
- Polacy o wojnie na Ukrainie w rok po jej wybuchu, marzec 2023

Przegląd problematyki rozpocynam od wyników panelowych sondaży w sprawie bezpieczeństwa Polski, z uwzględnieniem odpowiedzi na pytanie *Czy Pana(i) zdaniem wojna na Ukrainie zagraża bezpieczeństwu Polski czy też nie?*

Rysunek 1. Czy Pana zdaniem wojna na Ukrainie zagraża bezpieczeństwu Polski czy też nie?

Źródło: Komunikat z Badań CBOS, Nr 28/2023, Polacy o wojnie na Ukrainie w rok po jej wybuchu, s.2.

Nie dezawuuując aspektów poznawczych szczegółowych wyliczeń zapisanych na rysunku nr 1, zdecydowałem się na przedstawienie uproszonego zapisu, ograniczonego do wskazań na „tak” lub „nie”, co ułatwi zapoznanie ze stanem rzeczy i dostrzeżenie kolejnych zmian.

Tabela 1. Postrzeganie wojny na Ukrainie jako zagrożenia dla Polski.

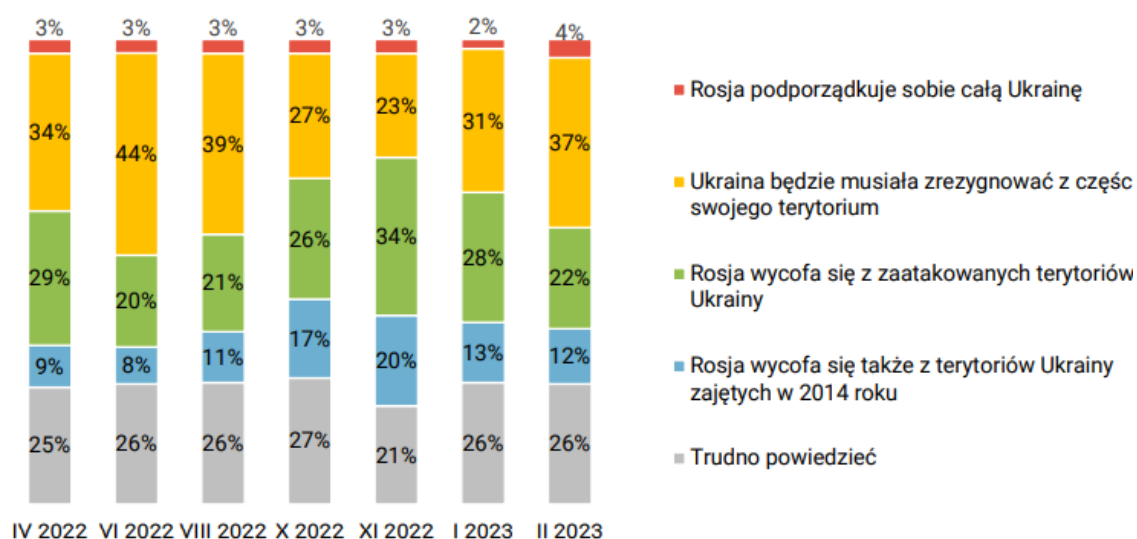
Miesiąc	Zagrożenie (%)	
	Tak	Nie
marzec 2022	85	11
kwiecień 2022	79	16
maj 2022	73	21
czerwiec 2022	77	17
lipiec 2022	75	19
sierpień 2022	75	20
wrzesień 2022	70	24
październik 2022	76	19
listopad 2022	75	23
grudzień 2022	78	18
styczeń 2023	79	16
luty 2023	73	23

Źródło: Wyliczenia własne na podstawie: Komunikat z Badań CBOS, Nr 28/2023, Polacy o wojnie na Ukrainie w rok po jej wybuchu, s. 2.

Wojnę na Ukrainie jako zagrożenie dla bezpieczeństwa Polski najbardziej postrzegano w marcu 2022 roku – 85% badanych, po czym poziom obaw ustabilizował się w przedziale – 70%-79%, przy czym wspomnieć należy, że najmniej – 70%, we wrześniu 2022 roku.

Różnice w ocenie zagrożenia bezpieczeństwu Polski należy postrzegać w świetle niektórych cech społeczno-demograficznych: wiek – 80% (65+), 63% (18-24); religijność – 80% (częsty udział w praktykach religijnych), 65% (w ogóle nie uczestniczą w praktykach religijnych); miejsce w strukturze społeczno-zawodowej – 86% (pracujący na własny rachunek), 63% (robotnicy wykwalifikowani); dochód na 1 osobę – 82% (3000 – 4000 zł), 67% (1500-1999 zł); poglądy polityczne – 79% (prawica), 68% (lewica). W przypadku innych ważnych cech nie stwierdzono znacznych różnic w ocenie zagrożenia, choć w uzupełnieniu tej charakterystyki można wskazać, że **zagrożenie bezpieczeństwu Polski - w stopniu większym niż inni - postrzegają mężczyźni, mieszkańcy wsi, regularnie praktykujący, z wyższym wykształceniem i określający własne warunki materialne jako średnie.**

Rysunek 2. Jak Pan/i sądzi, jak zakończy się wojna?

Źródło: Komunikat z Badań CBOS, Nr 28/2023, Polacy o wojnie na Ukrainie w rok po jej wybuchu, s.3.

Jak Pan(i) sądzi, jak zakończy się wojna? To pytanie - w okresie od kwietnia 2022 do lutego 2023 - pojawiło się w sondażach siedmiokrotnie. Z danych przedstawionych na rysunku wynika, że **stabilnie statystycznie są dwa wskazania** – w sprawie uzależnienia całej Ukrainy od Rosji (2%-4%) oraz brak oceny – „trudno powiedzieć” (21% -27%). **W przypadku pozostałych ujawniły się znaczne przepływy**, co zdaje się wynikać ze zmiany sytuacji na froncie oraz kolejnych aktów wsparcia dla Ukrainy ze strony międzynarodowej społeczności. Dane z każdego sondażu stanowią okazję do interpretacji kolejnych wyników, co może inspirować do poszukiwania przyczyn takiego właśnie, a nie innego stanu rzeczy.

W świetle opinii o zakończeniu wojny, sformułowanych w pierwszym roku jej trwania, zaznaczyły się trzy tendencje: przybyło wskazań na to, że Ukraina będzie musiała zrezygnować z części swojego terytorium; zmniejszył się odsetek wskazujących, że Rosja wycofa się z terenów zajętych w obecnej wojnie; zmniejszył się odsetek wskazujących na możliwość wycofania się Rosji z terenów zajętych w 2014 roku.

W przypadku ocen, że **Ukraina będzie musiała zrezygnować** z części swojego terytorium, wyraźnie zaznaczają się różnice wynikające głównie z wieku – 48% (25-34 lata), 25% (powyżej 65 roku życia); miejsca zamieszkania - 44% (miasta powyżej 500 000), 26% (miasta do 19 999); wykształcenia - 47% (wyższe), 25% (podstawowe/gimnazjalne, zasadnicze); miejsca w strukturze społeczno-zawodowej – 56% (pracownicy usług), 16% (renciści); dochodu na osobę – 46% (4000 zł i więcej), 29% (1500-1999 zł); poglądów politycznych – 44% (lewica), 35% (prawica).

W przypadku ocen, że **Rosja wycofa się z zajętych obecnie terytoriów** Ukrainy wyraźnie zaznaczają się różnice wynikające głównie z wieku – 30% (18-24 lata); 17 (55-64 lata); miejsca zamieszkania – 28% (miasta 20 000-99 999), 15% (miasta do 19 999); przynależności do grupy społeczno-zawodowej – 35% (uczniowie i studenci), 11% (renciści); dochodu na osobę - 27% (2000-2999), 16% (do 1499 zł).

W przypadku ocen, że **Rosja wycofa się także z terenów zajętych w 2014 roku** wyraźnie zaznaczają się różnice z uwagi na wiek – 19% (55-64 lata), 5% (25-34 lata); miejsce zamieszkania 19% (miasta do 19 999), 7% (wieś), wykształcenia – 16% (zasadnicze zawodowe), 8% (wyższe), struktury społeczno-zawodowej -21% (renciści), 5% (pracownicy usług); dochodu – 18% (2000 -2999) zł), 8% (do 1499 zł); poglądów politycznych - 17% (prawica), 9% (centrum).

W podsumowaniu kierunku ocen można stwierdzić, że **pesymistami** - z punktu widzenia ukraińskich interesów są: ludzie młodzi, mieszkańcy wielkich miast, osoby o najwyższych dochodach, politycznie sytuujące się jako lewica.

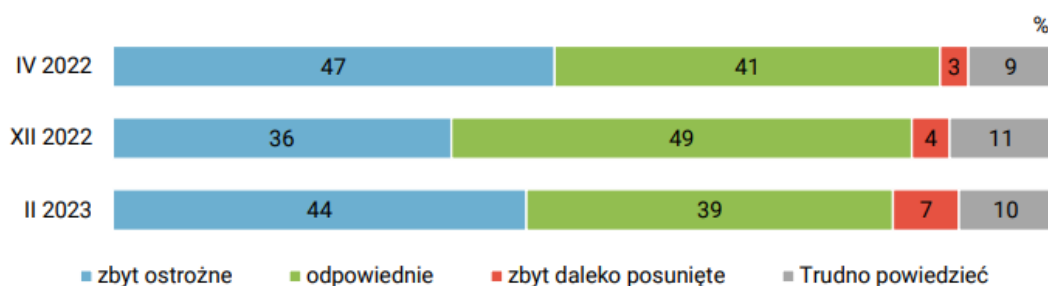
Za optymistów – w perspektywie ukraińskiej racji stanu, w sprawie wycofania się Rosji z terenów zajętych w 2022 roku - można uznać ludzi młodych, zamieszkałych w niewielkich miastach, uczniów i studentów, żyjących w gospodarstwach o średnim dochodzie.

Za największych optymistów w sprawie opuszczenia przez Rosję, także wcześniej zajętych terytoriów, można uznać ludzi z wykształceniem zawodowym, rencistów, zwolenników prawicy.

Tym samym nie wyłania się wyraźny portret socjologiczny respondentów kojarzonych z poszczególnymi scenariuszami w sprawie finału wojny. Co najwyżej, jedynie w przypadku pesymistów dzielących twierdzenie „Ukraina będzie musiała zrezygnować z części swojego terytorium na rzecz Rosji”, obraz ten jest stosunkowo spójny – młodzi, z wielkich miast, wykształceni, zamożni.

W badaniach trzykrotnie pojawiło się pytanie o ocenę działań NATO w sytuacji wojny na Ukrainie. *Czy działania NATO wobec wojny są: zbyt ostrożne, odpowiednie, zbyt daleko posunięte, trudno powiedzieć?* W badaniach z kwietnia 2022 i lutego 2023 najczęściej wskazań uzyskała ocena „zbyt ostrożne”, w badaniach z grudnia 2022 roku ocena „odpowiednie”. **W trzech kolejnych badaniach wzrastał natomiast odsetek wskazujących, że działania te są „zbyt daleko posunięte”, co w szczegółach przedstawia rysunek 3.**

Rysunek 3. Czy działania NATO wobec wojny na Ukrainie są:

Źródło: Komunikat z Badań CBOS, Nr 28/2023, Polacy o wojnie na Ukrainie w rok po jej wybuchu, s.3.

W świetle ostatniego w tej sprawie sondażu (luty 2023), można dostrzec znaczne różnice we wskazaniach na poszczególne oceny. **Różnice w ocenie „zbyt ostrożne”** zdają się wynikać z wieku – 55% (45-54 i 55-64 lata), 42% (18-24 lata); miejsca zamieszkania - 54% (miasta 500 000 i więcej), 43% (miasta do 19 999); przynależności do grupy społeczno-zawodowej – 60% (renciści), 24%

(bezrobotni); dochodu - 52% (4000 zł i więcej), 44% (do 1499 zł); poglądów politycznych – 51% (prawica), 40% (centrum). **Różnice w ocenie „odpowiednie”** zdają się wynikać z wieku – 48% (18-24 lata), 30% (55-64 lata); wykształcenia – 44% (wyższe), 32% (zasadnicze zawodowe); przynależności do grupy społeczno-zawodowej – 53% (uczniowie i studenci oraz pracownicy administracyjno-biurowi), 23% (renciści); dochodu – 45% (3000- 3999 zł), 34% (1500-1999 zł); poglądów politycznych - 45% (centrum), 37% (prawica). **Różnice w ocenie „zbyt daleko posunięte”** także zdają się wynikać z wieku – 12% (25-34 lata), 4% (65 lat i więcej); wykształcenia – 13% (zawodowe), 3% (wyższe); przynależności do grupy społeczno-zawodowej – 19% (rolnicy), 3% (kadra kierownicza, specjaliści z wyższym wykształceniem i ... robotnicy niewykwalifikowani); dochodu – 13% (do 1499 zł), 4% (2000 -2999) oraz 4000 zł i więcej); udziału w praktykach religijnych – 10% (kilka razy w roku), 3% (kilka razy we tygodniu).

Również w ocenie działań NATO trudno o spójny portret badanych preferujących poszczególne stanowiska, co zilustruję na przykładzie oceny „zbyt ostrożnie”. Częściej niż inni zgłaszali ją przedstawiciele starszych grup wiekowych, renciści ... i osoby o najwyższych dochodach. Trudności pojawiają się też przy charakterystyce badanych, którzy wskazali, że działania NATO są zbyt daleko posunięte - to bowiem ludzie młodzi, z wykształceniem zawodowym, rolnicy i ... incydentalnie uczestniczący w praktykach religijnych. Najbliżej do spójnego obrazu zmierza charakterystyka preferujących ocenę, że działania NATO są odpowiednie. To przede wszystkim młodzi, uczniowie i studenci oraz pracownicy administracyjno-biurowi, posiadający wyższe wykształcenie, osoby o centrowych poglądach politycznych.

Ocenę działań NATO wobec wojny na Ukrainie z perspektywy potencjalnych elektoratów partyjnych została przedstawiona w tym samym Komunikacie z Badań (Nr 28/2023).

Tabela nr 2.

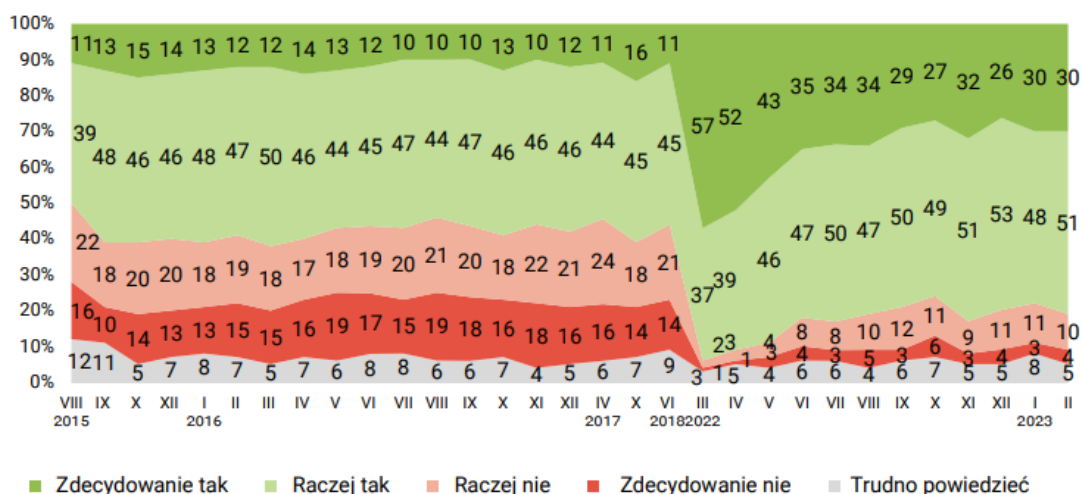
Potencjalne elektoraty	Czy działania NATO wobec wojny na Ukrainie są:			
	zbyt ostrożne	odpowiednie	zbyt daleko posunięte	Trudno powiedzieć
	w procentach			
Prawo i Sprawiedliwość	56	34	4	6
Koalicja Obywatelska	47	45	4	4
Polska 2050 Szymona Hołowni	44	46	6	4
Konfederacja WiN	41	37	16	6
Lewica*	36	46	15	3

* Uwaga, niewielka liczebność elektoratów w badanej próbie

Źródło: Komunikat z Badań CBOS, Nr 28/2023, Polacy o wojnie na Ukrainie w rok po jej wybuchu, s.4.

Z oglądu wynika, że znaczne różnice potencjalnych elektoratów dotyczą oceny „zbyt ostrożna” – PiS (56%), Lewica (36%) oraz „zbyt daleko posunięta” – Konfederacja WiN (16%), KO i PiS (po 4%).

Rysunek 4. Czy Pana(i) zdaniem, Polska powinna przyjmować ukraińskich uchodźców z terenów objętych konfliktem?

Źródło: Komunikat z Badań CBOS, Nr 28/2023. Polacy o wojnie na Ukrainie w rok po jej wybuchu, s.5.

Z uwagi na wieloletnią już obecność w sondażach pytania o pomoc dla uchodźców z Ukrainy, co wynika z pierwszej i z drugiej inwazji Rosji, podjąłem się porównania rozkładu odpowiedzi na to pytanie, formułowanych po inwazjach z **2014** i **2022** roku. W pierwszym sondażu, z sierpnia 2015 roku, poparcie dla przyjmowania uchodźców wynosiło 40%. W kolejnych pomiarach z lat 2015-2018 wzrastało – oscylując między 50% a 62%. W ostatnim dla tego okresu pomiarze, z czerwca 2018 roku, wynosiło 56%. W przypadku sondażu z marca 2022 r. poparcie wynosiło 94%. W kolejnych pomiarach zmniejszało się, to znów wzrastało, oscylując wokół 80%. W ostatnim, z lutego 2023 roku, wyniosło 81%. **Tym samym z porównania wynika, że w pierwszym pomiarze - po inwazji z 2014 roku, poparcie było najniższe – 40%, a w pierwszym pomiarze po inwazji z 2022 r., przeciwnie – poparcie to było najwyższe – 94%.**

Odmienne trendy w wielkości poparcia, w każdym z tych pomiarów, można wyjaśniać w odwołaniu do społeczno-gospodarczych i politycznych kontekstów. Rekordowo niskie poparcie dla pomocy uchodźcom w 2015 r. mogło wynikać z obaw o ich konkurencyjność na rynku pracy („zabieranie miejsc pracy”), wtedy bowiem w Polsce znaczne było jeszcze bezrobocie. Wzrost poparcia dla udzielania uchodźcom pomocy w kolejnych latach ma podstawy w poprawie sytuacji na rynku pracy w Polsce, ale też za sprawą znacznej aktywności Ukraińców w branżach i zawodach związanych z budownictwem i usługami, które to obszary stanowiły niszę wymagającą uzupełnienia nowymi pracownikami. **Rekordowo wysokie poparcie dla pomocy uchodźcom w marcu 2022 r. może wynikać z szoku kulturowego, jaki wyzwoiliła agresja na sąsiednie państwo, zaś utrzymywanie się znacznego poparcia (80%) przez cały pierwszy rok wojny należy postrzegać jako przejaw międzynarodowej solidarności, wzmacniany poczuciem wspólnego zagrożenia oraz determinacją obrońców Ukrainy, którzy trwając na pozycjach pośrednio wpisują się w bezpieczeństwo Polski. Można też przyjąć, że na utrzymywanie się znacznego poparcia w sprawie udzielania pomocy uchodźcom wpływa dojrzała polityka informacyjna władz, co sygnalizują na przykładzie treści**

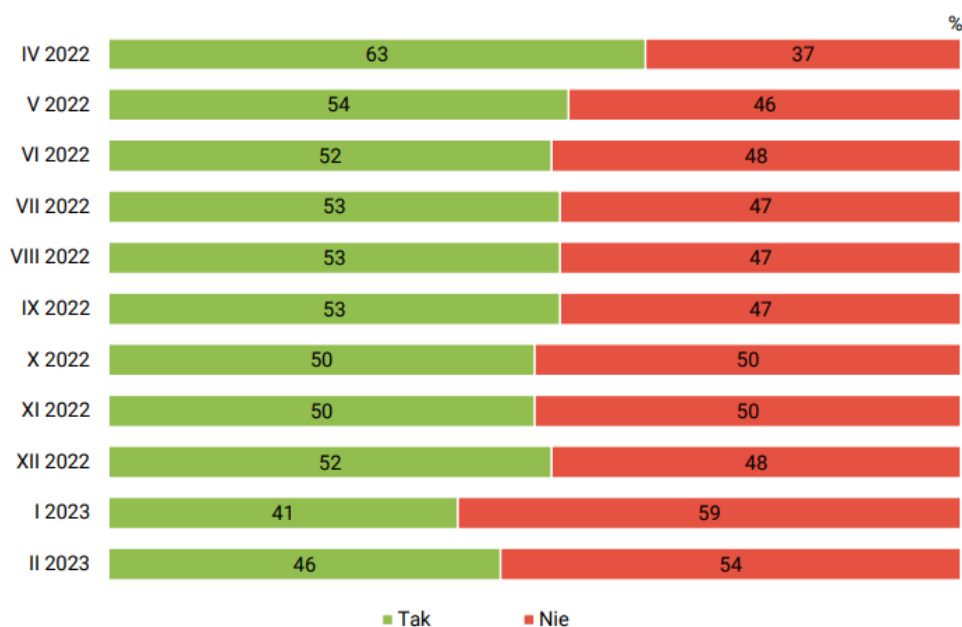
obecnych w telewizji publicznej. Uchodźcy są tam bowiem przedstawiani także w nowych rolach – jako niezależni materialnie, jako pracownicy a nawet przedsiębiorcy zasilający polską gospodarkę.

W ostatnim uwzględnionym sondażu (luty 2023), w sprawie przyjmowania uchodźców z Ukrainy, różnice zaznaczają się wyraźnie, *sięgając wszystkich cech społeczno-demograficznych uwzględnionych w badaniach*. Przyjmowanie uchodźców popiera : 85% mężczyzn wobec 77% kobiet; 86% z grupy wiekowej 65+, 76% z grupy 18-24 lata; 91 % mieszkańców miast z 500 000 i więcej mieszkańców wobec 77% zamieszkałych na wsi; 89% spośród osób z wyższym wykształceniem wobec 76% z wykształceniem podstawowym i gimnazjalnym; po 93% kadry kierowniczej i pracujących na własny rachunek, 61 % bezrobotnych; 89% osób o dochodach powyżej 4000 zł, 70% z dochodami do 1499 zł; 84% oceniających warunki materialne jako dobre, 64% jako złe, 90% praktykujących kilka razy w tygodniu, 78% w ogóle nie uczestniczących w praktykach religijnych; 87% o poglądach prawicowych, 76% bliskim centrum.

Na podstawie tak wyróżnionych cech można stwierdzić, że popierający przyjmowanie uchodźców z Ukrainy to częściej mężczyźni, przedstawiciele najstarszej grupy wiekowej, mieszkańcy największych miast, posiadający wyższe wykształcenie, w ramach struktury społeczno-zawodowej sytuujący się jako kadra kierownicza i pracujący na własny rachunek, o najwyższych dochodach na osobę, oceniający własne warunki materialne jako dobre, regularnie uczestniczący w praktykach religijnych, o prawicowych poglądach. **Czyli w największym skrócie - poparcie dla przyjmowania uchodźców najpełniej wyrażają najstarsi, najlepiej wykształceni, zamieszkali w wielkich miastach i zamożni.**

Kolejne z panelowych pytań dotyczyło dobrowolnej i nieodpłatnej pomocy udzielanej uchodźcom osobiście przez badanych lub przez osoby z kręgu gospodarstwa domowego. Z badań wynika, że największe zaangażowanie w udzielaniu pomocy 63% wskazań, zaznaczyło się w kwietniu 2022 roku. W okresie od maja do grudnia tegoż roku zaangażowanie wahało się między 50%-54%, po czym w styczniu i lutym 2023 r. w udzielanie pomocy angażowała się mniej niż połowa badanych (odpowiednio - 41% i 46%).

Rysunek 5. Czy Pan(i) sam(a) lub ktoś Pana(i) gospodarstwa domowego dobrowolnie i nieodpłatnie pomaga uchodźcom z Ukrainy?

Źródło: Komunikat z Badań CBOS, Nr 28/2023, Polacy o wojnie na Ukrainie w rok po jej wybuchu, s.6.

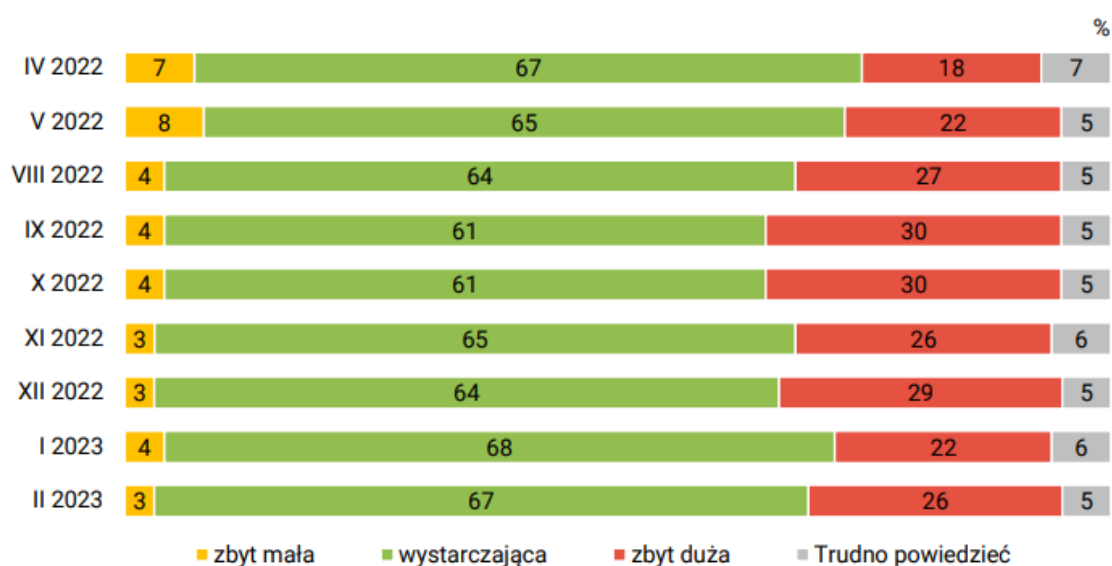
Komentarz CBOS zawiera charakterystykę udzielających pomocy, częściej czynią to osoby zamieszkałe w większych miejscowościach: 65% z największych miast, 40% ze wsi; z lepszym wykształceniem: 58% - wyższe, 37% - zawodowe; lepiej sytuowani: 51% oceniający własne warunki materialne jako dobre, 36% oceniających jako złe.

W nawiązaniu do wyników przedstawionych na rysunku 5, na podniesienie zasługuje pytanie o zmniejszający się z upływem czasu udział w świadczeniu uchodźcom dobrowolnej i nieodpłatnej pomocy. Nie w pełni satysfakcjonują bowiem obiegowe opinie w sprawie spowszednienia i zmęczenia sytuacją, w konsekwencji zaś zobojętnieniem na potrzeby uchodźców. **Po pierwsze** – polskie władze państwowe i samorządowe na podstawie regulacji prawnych zinstytucjonalizowały świadczenie pomocy przejmując zakres oddolnie i żywiołowo podejmowanych działań. **Po drugie** -

przyczyną takiego stanu może być też zaistnienie nowych i wzmocnienie istniejących już sieci społecznych wśród samych Ukraińców przebywających w Polsce – w tym powiązań powstałych jeszcze przed drugą rosyjską inwazją. W ten sposób część nowych uchodźców znajduje się w kręgu oddziaływania własnego środowiska, które wypracowało mechanizmy w zakresie zagospodarowania przybyszów, to znaczy zaspokojenia ich potrzeb mieszkaniowych i pomocy w znalezieniu pracy.

Kolejne pytanie dotyczyło oceny pomocy oferowanej przez Polskę uchodźcom z Ukrainy, a rozkład odpowiedzi przedstawia rysunek 6.

Rysunek 6. Czy Pana/i zdaniem, pomoc, którą nasz kraj oferuje uchodźcom z Ukrainy, jest:

Źródło: Komunikat z Badań CBOS, Nr 28/2023, Polacy o wojnie na Ukrainie w rok po jej wybuchu, s.7.

Wśród odpowiedzi zdecydowanie przeważa ocena, że pomoc jest wystarczająca. W całym okresie objętym badaniami takie wskazanie przekraczało 60%, a w sondażu z lutego 2023 r. wynosiło tyle samo, co w pierwszym sondażu z kwietnia 2022, czyli 67%.

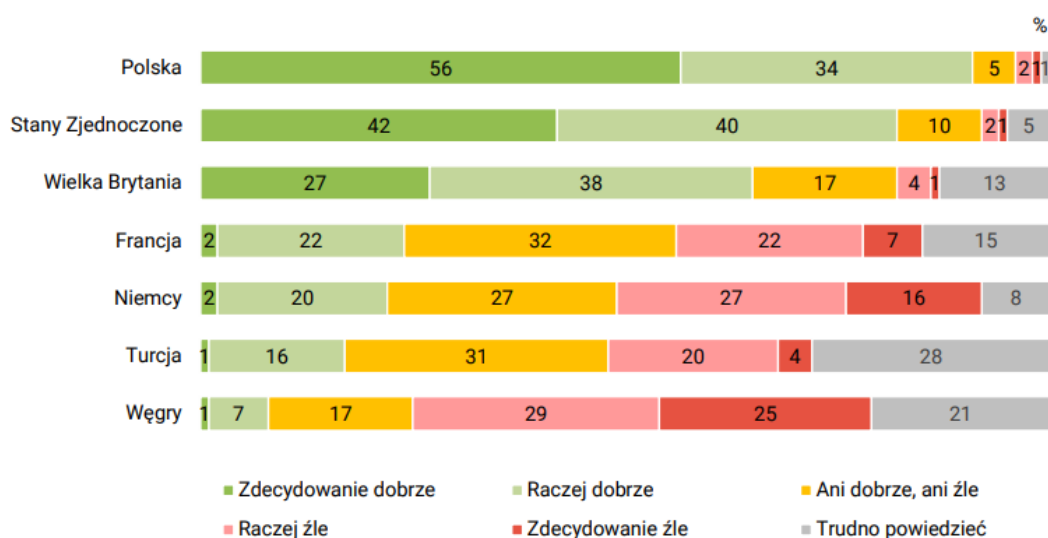
Na uwagę zasługują oceny pomoc jest „zbyt mała” oraz pomoc jest „zbyt duża”. **Wskazania, że pomoc jest zbyt mała sięgały zaledwie kilku procent**, najczęściej - 8% w maju 2022, w kolejnych miesiącach ustabilizowały się na poziomie 3%-4%. Większy udział mają oceny, że pomoc jest zbyt duża, co w różnym czasie sygnalizowało 18%-30% badanych, najczęściej we wrześniu i październiku 2022. W sondażu z lutego 2023 odsetek ten wynosił 26%.

Z tabeli aneksowej wyłania się następujący obraz zgłaszających ocenę, że **pomoc jest zbyt duża**: mieszkańcy wsi – 31%, gdy mieszkańcy największych miast – 16%; miejsce w strukturze społeczno-zawodowej, rolnicy – 43%, gdy kadra kierownicza, specjaliści z wyższym wykształceniem oraz pracujący na własny rachunek po 16%; określający własne warunki materialne jako złe – 43%, gdy wśród określających jako dobre – 21%. Tego statusowego obrazu jednoznacznie nie wzmocniają uzyskiwane dochody. Co prawda pomoc jako zbyt dużą oceniło 42% badanych z grupy o najniższych dochodach, ale wskazania ze strony dwóch kolejnych grup były tak samo niskie (21% i 19%), jak w

przypadku badanych o najwyższych dochodach – 20%. **Pomoc udzielaną Ukrainie jako zbyt dużą ocenili mieszkańcy wsi, rolnicy, określający własne warunki materialne jako złe.**

W sondażu z lutego 2023 znalazło się też pytanie o ocenę postawy wybranych państw wobec wojny na Ukrainie.

Rysunek 7. Jak Pan(i) ocenia postawę następujących państw wobec wojny na Ukrainie w przeciągu ostatniego roku?

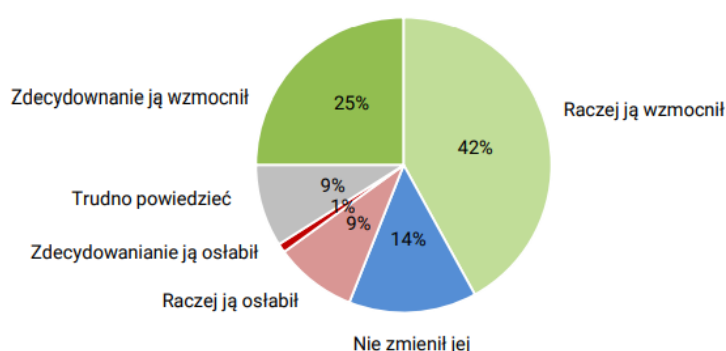

Źródło: Komunikat z Badań CBOS, Nr 28/2023, Polacy o wojnie na Ukrainie w rok po jej wybuchu, s.8.

Oceny „zdecydowanie dobrze” lub „raczej dobrze” były zgłaszane kolejno wobec: Polski - 90%, Stanów Zjednoczonych - 82%, Wielkiej Brytanii – 65%, Francji – 24%, Niemiec - 22%, Turcji – 17%, Węgier - 8%. Oceny „zdecydowanie źle” i „raczej źle” zgłaszano kolejno wobec: Węgier – 54%, Niemiec - 43%, Francji - 29%, Turcji – 24%, Wielkiej Brytanii – 5%, Polski i Stanów Zjednoczonych – po 3%.

Ostatnie z pytań sondażu przeprowadzonego po roku trwania wojny na Ukrainie dotyczyło pozycji Polski w kontekście tego konfliktu.

Rysunek 8. Jak Pan(i) sądzi, czy rok wojny na Ukrainie wzmocnił, czy też osłabił pozycję Polski na arenie międzynarodowej?

Źródło: Komunikat z Badań CBOS, Nr 28/2023, Polacy o wojnie na Ukrainie w rok po jej wybuchu, s.9.

Po podsumowaniu, **wskazania – konflikt wzmocnił Polskę wynoszą 67% i zdecydowanie przeważają nad ocenami, że konflikt osłabił Polskę – 10%.**

Wskazania, że wojna na Ukrainie wzmocnia pozycję Polski zgłaszali prawie w równym stopniu przedstawiciele trzech najstarszych grup wiekowych – poparcie wyniosło 71%-74%, gdy przedstawiciele trzech najmłodszych grup w zdecydowanie mniejszym stopniu 59%-61%.; osoby z wyższym wykształceniem – 69%, gdy z podstawowym/gimnazjalnym- 59%; oceniający jako dobre własne warunki materialne – 70%, gdy jako złe 54%; regularnie uczestniczący w praktykach religijnych - 84%, gdy w ogóle nie uczestniczący – 59%, badani o poglądach prawicowych – 77%, gdy o lewicowych – 61%. **Ocenę, że wojna na Ukrainie wzmocniła pozycję Polski formułowali badani z najstarszych grup wiekowych, osoby z wyższym wykształceniem, dobrze oceniający własne warunki materialne, uczestniczący regularnie w praktykach religijnych.**

Ocenę, że wojna na Ukrainie osłabia pozycję Polski zgłosili prawie równym stopniu przedstawiciele trzech najmłodszych grup wiekowych – poparcie tego stanowiska wyniosło 13%-14%, znacznie rzadziej przedstawiciele trzech najstarszych grup wiekowych – poparcie wyniosło 7%-9%; bezrobotni 35% (!), najrzadziej robotnicy wykwalifikowani – 3%; osoby o najniższych dochodach - 17%, gdy z pozostałych grup dochodowych oceny te sięgały 7%-9%; w ogóle nie uczestniczący w praktykach religijnych -14%, gdy uczestniczący w nich kilka razy w tygodniu 2%; osoby o poglądach

lewicowych – 14%, gdy o prawicowych - 6%. **Przeto w ocenie, że wojna na Ukrainie osłabia pozycję Polski zaznacza się udział najmłodszych grup wiekowych, bezrobotnych, osób o najniższych dochodach, nie uczestniczących w praktykach religijnych, o lewicowych poglądach.**

Wojna na Ukrainie jest też postrzegana z perspektywy zagrożenia bronią jądrową i pytania w tej kwestii stały się przedmiotem innego jeszcze sondażu. Obawy dotyczące możliwości użycia przez Rosję broni jądrowej – wobec Ukrainy, wobec Polski, wobec innych krajów NATO, podjęto w badaniach dwukrotnie – w marcu i w październiku 2022 roku.

Tabela nr 3. Postrzeganie zagrożenia użycia broni jądrowej wobec wybranych państw.

Państwa	Marzec 2022	Październik 2022
Ukraina	77%	66%
Polska	65%	47%
Inne kraje NATO	42%	37%

Źródło: Komunikat z Badań CBOS, Nr 136/2022, Polacy o wojnie na Ukrainie i zagrożeniu bronią jądrową, s.5.

Porównanie zagrożenia użyciem broni jądrowej wobec wybranych podmiotów, wiosną i jesienią 2022 roku, wskazuje na dwie prawidłowości. **W obu pomiarach większe zagrożenie kojarzono kolejno - z Ukrainą, z Polską, z innymi krajami NATO. Zagrożenie to w przypadku każdego państwa zostało ocenione jako mniejsze w drugim sondażu, tj. z października 2022 roku.**

Od początku lat dziewięćdziesiątych, każdego roku CBOS prowadzi cykliczny sondaż na temat stosunku Polaków do innych narodów. W 2023 roku nosił on intytulację „Stosunek do innych narodów rok po wybuchu wojny na Ukrainie”. W porównaniu, rok do roku, nastąpiły znaczne zmiany w stosunku do narodów uczestniczących w wojnie, a do nich zaliczam Rosjan, Ukraińców i pośrednio Białorusinów, a także w stosunku do narodów, których państwa podlegały wcześniej ocenie z uwagi na ich zaangażowanie wobec wojny na Ukrainie. Czyli dotyczyły Amerykanów, Anglików, Francuzów, Niemców, Turków i Węgrów.

Tabela 4. Zmiany sympatii wobec wybranych narodów w rok po wybuchu wojny na Ukrainie.

Narody	Rok 2022	Rok 2023	Saldo
Rosjanie	29%	6%	(-23)
Ukraińcy	41%	51%	(+10)
Białorusini	35%	19%	(-16)
Amerykanie	58%	68%	(+10)
Anglicy	51%	60%	(+9)
Francuzi	47%	44%	(-3)

Niemcy	44%	33%	(-11)
Turcy	brak	27%	
Węgrzy	57%	36%	(-21)

Źródło: Wyliczenia własne na podstawie Komunikatu z Badań CBOS, Nr 33/2023 „Stosunek do innych narodów rok po wybuchu wojny na Ukrainie”, s. 4.

W podsumowaniu wyników formułuję wniosek: **zmiany w stosunku do poszczególnych narodów są konsekwencją ich udziału w wojnie, jak też postawami wybranych państw wobec wojny na Ukrainie, co znajduje odzwierciedlenie w stosunku Polaków do narodów reprezentujących te państwa. Zdecydowany spadek sympatii wobec Rosjan zdaje się mieć podstawę w przekonaniu, że większość Rosjan popiera wojnę.**

W badaniach z 2023 roku, po raz pierwszy w prowadzonym od 30 lat sondażu - sympatię wobec Ukraińców zgłosiła więcej niż połowa Polaków.

Tabela 5. Opinie w sprawie poparcia przez Rosjan inwazji na Ukrainę.

- Większość Rosjan popiera inwazję - 56%
- Większość Rosjan nie popiera inwazji - 17%
- Rosjanom jest to obojętne - 11%
- Trudno powiedzieć - 16%

Źródło: Komunikat z Badań, Nr 114/2022, Polacy o wojnie na Ukrainie i Rosjanach, s.6.

Wskazanie, że większość Rosjan popiera inwazję na Ukrainę jest zgodne z wynikami badań prowadzonych przez niezależny rosyjski ośrodek badawczy Centrum Lewady.

Większość Rosjan popiera wojnę, ale w świetle tego samego sondażu za wybuch wojny jednoznacznie odpowiedzialny jest prezydent Rosji.

Tabela 6. Odpowiedzialność za wybuch wojny na Ukrainie.

- Władimir Putin - 67%
- Rosyjskie elity polityczne - 18%
- Całe społeczeństwo rosyjskie - 5%
- Państwa zachodnie - 3%
- Ukraina - 1%
- Trudno powiedzieć - 6%

Źródło: Komunikat z Badań CBOS, Nr 114/2022, Polacy o wojnie na Ukrainie u Rosjanach, s.6.

Na uwagę zasługuje też **ocena sankcji** ze strony państw zachodnich wobec Rosji.

Tabela 7. Dotkliwość sankcji zachodnich.

- W równym stopniu dotyczą Rosjan i mieszkańców UE	- 38%
- Bardziej dotkliwe są dla mieszkańców UE	- 31%
- Bardziej dotkliwe są dla Rosjan	- 22%
- Trudno powiedzieć	- 9%

Źródło: Komunikat z Badań CBOS, Nr 114/2022, Polacy o wojnie na Ukrainie i Rosjanach, s.7.

Dla pełniejszego obrazu stosunku Polaków do Rosjan przedstawię jeszcze **bojkoty Polaków**, czyli opinie wyzwolone agresją na Ukrainę, dotyczące wybranych dziedzin życia gospodarczego i stosunków społecznych.

Tabela 8. Przyzwolenie do bojkotu.

- Rosyjskie produkty	- 80%
- Firmy zachodnie pozostające w Rosji	- 72%
- Rosyjscy sportowcy	- 58%
- Rosyjska sztuka	- 44%

Źródło: Komunikat z Badań CBOS, Nr 114/2022, Polacy o wojnie na Ukrainie i Rosjanach, s.8.

Przedstawione wyniki badań stanowią przyczynek do pogłębionej refleksji nad postrzeganiem wojny na Ukrainie jako zagrożenia dla Polski, nad stosunkiem Polaków do ukraińskich uchodźców oraz w sprawie postawy państwa polskiego wobec toczącej się wojny. Przedstawione wyniki należy też postrzegać w kontekście przemian społeczeństwa polskiego wyzwolonych przez wojnę na Ukrainie, dotyczących altruizmu Polaków i oceny bezpieczeństwa państwa. A wtedy do analiz wielce użyteczne okażą się wyniki następujących sondaży - „Polacy o altruizmie przed falą migracji z Ukrainy”, „O bezpieczeństwie państwa i kwestiach związanych z obronnością” oraz „Jeszcze raz o kwestiach związanych z obronnością” i „Polacy o kwestiach związanych z obronnością”.